

VALINNANVAPAAUS JA MONIKANAVARAHOITUKSEN YKSINKERTAISTAMINEN SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLOSSA – Ehdotus 31.5.2016

Selvityshenkilöryhmä

Hallituksen linjaukset 5.4.2016 – Selvityshenkilöiden johtopäätökset

- Hallitus painottaa konkreettisella tavalla että tarkoitus on toteuttaa laaja valinnanvapaus sosiaali- ja terveydenhuollossa monituottajamallin pohjalta
- Maakunnalle osoitetaan selkeät tehtävät järjestäjänä, viranomaistehtävien hoitajana, perustuslain mukaisten oikeuksien takaajana (tarvittaessa ylläpitämällä omaa tuotantoa) ja valinnanvapauden toteuttajana
- Järjestäminen ja tuottaminen on maakunnassa eriytetty eri oikeushenkilöille
- Kilpailuneutraliteettia ja markkinoille pääsyn alhaista kynnystä korostetaan
- PK-yritysten mahdollisuuksia osallistua palvelujen tuotantoon vaalitaan erityisesti
- Valtion ohjausrooli laajan valinnanvapauden ja monituottajamallin varmistamiseksi on vahva. Tämä koskee myös tietohallintoa. Muilta osin ohjaus on sopimuksellista.

Reunahuomautuksia

- Kaikissa länsimaissa samanlaiset haasteet ja niiden hallitsemiseksi tarkoitetut jatkuvat uudistukset
- (Sosiaali- ja) terveydenhuolto nojaa kaikkialla julkiseen rahoitukseen
- Verorahoitteisissa järjestelmissä julkisella sektorilla on vetovastuu ja yksityinen sektori täydentää
- Ohjaus- ja rahoitusmalleja kehitetään entistä sofistikoituneimmiksi perusjärjestelmästä riippumatta
- Teknologia, tietämys, digitalisaatio, omahoito ja "kanssahoito" ovat tärkeimmät kehitysvoimat
- Kansalaisten vastuuttaminen ja voimaannuttaminen kannustaa yrittäjyyteen ja luo paineita valinnanvapauteen
- Suomen tietoteknologinen valmius on hyvä

Ehdotetut rahoitusmuodot

- Kiinteä korvaus väestövastuullisesta toiminnasta, joka perustuu väestön määrään ja palvelujen tarpeeseen (ns. tarvevakioitu kapitaatorahoitus).
- Laatu- ja vaikuttavuustavoitteiden toteutumiseen liittyvä lisärahoitus
- Terveys- ja hyvinvointipoliittisten tavoitteiden mukaan priorisoiduista toiminnoista toimintokohtainen lisärahoitus
- Hyvin määritellyissä palveluissa hoito- tai palvelu-episodin kiinteä rahoitus ("tuote- tai paketti-hinnoittelu"), johon voi liittyä vaikuttavuudesta riippuvia lisäeriä
- Suoriteperusteiset korvaukset
- Henkilökohtainen budjetointi

Laaja valinnanvapaus sosiaali- ja terveydenhuollossa

- Valtio päättää ne palvelut, joiden kohdalla vallitsee vapaus valita palvelujen tuottaja sellaisiksi hyväksytyjen joukosta (ns. auktorisointimenettely tai tuottajarekisteriin hyväksyminen)
- Kunkin valinnanvapauden piiriin kuuluvan palvelun osalta vahvistetaan tuottajille asetettavat vaatimukset seuraavilta alueilta:
  - ammatillinen osaaminen,
  - toiminnan ylläpitämiseen vaadittavat voimavarat,
  - taloudellinen kantokyky,
  - laatu järjestelmä sekä seuranta- ja raportointijärjestelmä (viimeksi mainittu tuottaa tietoja sekä kansalaisille valintojen perustaksi että järjestäjälle seuranta- ja arviointia varten)

Laaja valinnanvapaus sosiaali- ja terveydenhuollossa

- Tuottajalle julkisista varoista maksettava korvaus on samasta palvelusta kaikille julkisille, yksityisille ja kolmannen sektorin tuottajille yhtenäinen
- ”Raha seuraa asukasta” eli julkinen rahoitusosuus osoitetaan sille tuottajalle, jonka asukas on valinnut
- Valtio päättää (asetuksella) perittävästä asiakasmaksuista, jotka myös ovat samoista palveluista yhteneväiset tuottajasta riippumatta
- *Palvelujen tuottajien kesken vallitsee laatu-, ei hintakilpailu.*
- Valtio osoittaa maakunnille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen rahoituksen, joka voittopuolisesti perustuu tarvevakioituun kapitaatioon. Lisäksi valtio voi käyttää terveys- ja hyvinvointipoliittisia tavoitteita ja taloudellisia tehokkuusvaatimuksia tukevia kannustimia

Laaja valinnanvapaus sosiaali- ja terveydenhuollossa

- Maakunta järjestäjänä vastaa laajan valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen tuottajien kanssa laadittavista sopimuksista ja niiden seurannasta
- Maakunta suorittaa palvelujen tuottajille sopimusten mukaiset julkiset rahoitusosuudet ja valvoo sopimusehtojen noudattamista
- Valtio ja maakunta sopivat valinnanvapausjärjestelmän toteuttamista maakunnan alueella koskevista yksityiskohdista

Laaja valinnanvapaus sosiaali- ja terveydenhuollossa

- Asukas valitsee ensisijaiseksi asiointipaikakseen *sosiaali- ja terveyskeskuksen*, jonka tehtäviin kuuluu jäljempänä määriteltyjen peruspalveluiden tuottamisen lisäksi suorittaa muita palveluja koskeva ammatillinen tarpeen arviointi.
- Muita laajan valinnanvapauden piiriin kuuluvia julkisrahoitteisia palveluja voi saada sosiaali- ja terveyskeskuksen toteaman tarpeen mukaisesti *lähetteen* tai *palveluohjauksen* perusteella. Laajan valinnanvapauden piirissä on myös sosiaali- ja terveyspalveluja joiden käyttöön oikeuttaa viranomaisen tekemä *etuuspäätös*.

Peruspalvelut

- Väestövastuinen sosiaali- ja terveyskeskus
  - Sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalityö
  - Sosiaaliohjaus
  - Sosiaalinen kuntoutus
  - Perhetyö
  - Päihdetyö
  - Mielenterveystyö
  - Kasvatus- ja perheneuvonta
  - Yleislääkärin vastaanotto
  - Terveystieteiden ja sairaanhoitoajan itsenäinen vastaanotto
  - *Lasten- ja äitiysneuvola*
  - Muu terveyden edistäminen ja ennaltaehkäisy

Sosiaali- ja terveyskeskus

- Asukas listautuu, voi vaihtaa tuottajaa 6 kk:n välein
- Rahoitusmalli: tarvevakioitu kapitaatio, johon voidaan liittää
  - Laatu- ja vaikuttavuustavoitteiden toteutumiseen liittyvä lisärahoitus
  - Terveys- ja hyvinvointipoliittisten tavoitteiden mukaan priorisoiduista toiminnoista toimintokohtainen lisärahoitus
  - Palvelukohtaiset asiakasmaksut tuloutetaan sosiaali- ja terveyskeskukselle

Perustelut

- Toteuttaa perustason sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio
- Toteuttaa kokonaisvaltaisen kansanterveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitetta ns. Alma Atan julistuksen mukaisesti
- Vastaa pitkälle nykyisenkaltaista perustason palveluorganisaatiota, joten uudistus tältä osin ei johda perustavaa laatua oleviin organisaatiomuutoksiin ja helpottaa muutoksen toteuttamista

Muut peruspalvelut ja erikoispalvelut

- Asukas valitsee palvelujen tuottajan saatuaan viranomaisen päätöksen tai sosiaali- ja terveyskeskuksesta lähetteen tai palveluohjauksen
  - Kotipalvelu
  - Kotisairaanhoido
  - Asumispalvelut
  - Laitospalvelut
  - Liikkumista tukevat palvelut
  - Kuntoutus- ja terapiapalvelut
  - Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
  - Suun terveydenhuolto
  - Muut erityispalvelut (esimerkiksi ravitsemus- tai puheterapia ja jalkojen hoito)
- Maakunnan valtion vahvistamien periaatteiden mukaisesti päättämät erikoispalvelut

Muut peruspalvelut

- Rahoitusmallit määritellään palveluittain:
  - Suoriteperusteinen korvaus tai kiinteän ja muuttuvien rahoituserien yhdistelmä palvelujen luonteeseen sopien
  - Hyvin määritellyissä palveluissa vaihtoehtona on hoitoepisodin kiinteä rahoitus ("tuote- tai pakettihinnoittelu"), johon voi liittyä vaikuttavuudesta riippuvia lisäeriä, tai henkilökohtainen budjetointi
  - Vahvistetut asiakasmaksut suoritetaan palvelujen tuottajalle
- Suun terveydenhuolto on laajan valinnanvapauden piirissä ja nojautuu monituottajamalliin
  - Asukas valitsee palvelujen tuottajan suoraan *ilman* palveluohjausta
  - Lapsilta ja nuorilta (alle 18-vuotiailta) ei peritä asiakasmaksua
  - Valtio vahvistaa edellä esitetyn yleisperiaatteen mukaisesti asiakasmaksut ja palvelujen tuottajille suoritettavat suoriteperusteiset korvaukset

Palvelutuotannon joustavuutta ja uudistumista edistävät laajan valinnanvapauden järjestämistä koskevat periaatteet

- Sosiaali- ja terveyskeskukset voivat hoitaa säädetyt tehtävänsä myös käyttämällä alihankkijoita ja verkostoitumalla keskenään esimerkiksi erikoisosaamista koskevissa toiminnoissa
- Palvelujen tuottajilla on mahdollisuus koota laajan valinnanvapauden piirissä olevia palveluja suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja erilaisten palvelukokonaisuuksien muodostamista kannustetaan
- Palvelujen tuottajille turvataan mahdollisuus tehdä palvelualoite ja ilmoittaa valmiutensa ottaa hoitaakseen osia maakunnan ylläpitämästä palvelutuotannosta
- Hallituksen linjauksen mukaan maakuntia velvoitetaan järjestämään uusia ratkaisuja hakevia konseptikilpailutuksia
- Palvelujen tuottajat (maakunnan sekä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat) ovat asukkaiden valintojen helpottamiseksi velvollisia tiedottamaan avoimesti ne tiedot, jotka ilmoitetaan järjestäjälle osana seurantaa, arviointia ja valvontaa

Monikanavarahoituksen yksinkertaistaminen

- Sairaanhoidovakuutuksen maksujen kanto tapahtuu jatkossa osana valtionverotusta ja vastaavat varat sisältyvät maakunnille maksettavaan valtionosuuteen
- Yksityissektorin palvelujen käytöstä potilaille suoritettavista sairausvakuutuskorvauksista luovutaan
- Avohuollon lääkekorvausten rahoitusvastuu on maakunnilla
- Julkisrahoitteisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtävien laboratorio- ja kuvantamispalvelujen rahoitusvastuu on maakunnilla
- Matkakustannusten järjestämis- ja rahoitusvastuu siirtyy maakunnille

Monikanavarahoituksen yksinkertaistaminen

- Kelan järjestämän ja korvaaman vaativan kuntoutuksen, kuntoutuspsykoterapian ja harkinnanvaraisen kuntoutuksen rahoitus ja järjestäminen ratkaistaan osana kuntoutuksen kokonaisuudistusta
- Lakisääteisen työterveyshuollon rahoitus ja järjestäminen jatkuu nykyisenkaltaisesti. Korvausperusteita kehitetään siten, että työterveyshuollon piirissä olevat sairaanhoitopalvelut tukevat jatkossa nykyistä paremmin työhön liittyvien sairauksien varhaista toteamista sekä työkyvyn ylläpitoa ja edistämistä.
- Opiskeluterveydenhuolto kuuluu maakunnan järjestämisvelvollisuuden ja siten rahoitusvastuun piiriin. Ylimenokauden aikana säilytetään Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö palvelujen tuottajana. Osa sen toiminnasta rahoitetaan opiskelijoilta kannettavilla maksuilla.

Valtion ohjaus

- STM:n ohjausyksikkö
  - Valvira
  - THL
  - Kela
-
- Uudistuksen toteuttamiseen liittyvä valmistelutyö käynnistettävä pikaisesti

Valtion ohjaus

- STM:n ohjausyksikkö
  - Järjestämislain mukaiset tehtävät
  - Maakunnille osoitettavan valtionosuuden laskentaperusteiden vahvistamista koskeva valmistelu
  - Asiakasmaksujen vahvistamista koskeva valmistelu
  - Valinnanvapausjärjestelmään ja monituottajamalliin liittyvä sääntely

Valtion ohjaus

- Valvira
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon laillistettujen ja nimikesuojattujen ammattihenkilöiden hyväksyminen ja ammattihenkilörekistereiden ylläpitäminen
  - Yksityisten ja kolmannen sektorin palvelujen tuottajien toimilupien myöntäminen
  - Palvelujen tuottajien ja ammattihenkilöiden valvonta
  - Valinnanvapausjärjestelmien piiriin hyväksyttävien palvelujen tuottajien arviointi ja rekisteröinti

Valtion ohjaus

- THL
  - Kansalaisten valinnanvapauden toteutumista tukevat palvelut
  - Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskusten tuottamien tutkimustietojen valtakunnallinen tiedonhallinta
  - STM:n ohjausyksikön toimintaa tukeva arviointi- ja tutkimustoiminta
- Kela
  - Potilas- ja asiakastiedon integraation mahdollistavan Kanta-arkiston ja Omakanta-palvelun ylläpito
  - Asukkaiden avohoidon lääkekorvausten maksatus
  - Vaativien kuntoutuspalvelujen tuottajien arviointi ja rekisteröinti sekä niiden korvausten maksatus

Maakunnan tehtävät

- Maakunnalle kuuluu
  - Järjestämislain mukainen yleinen järjestämistehtävä
  - Viranomaistehtävät
  - Tuotantorakenteen ohjaaminen
  - Palvelujen tuottajien kanssa solmittavien sopimusten hallinnointi
  - Palvelujen tuottajien arviointi sekä niiden palkitsemisesta tai sanktioista päättäminen valtion vahvistamien periaatteiden mukaisesti

Maakunnan tehtävät

- Maakunnalle kuuluu
  - Oma palvelutoiminta (erillisen oikeushenkilön toimesta)
  - Erikseen määriteltyinä tehtävinä ympäristö-terveydenhuolto, pelastustoimi ja ensihoito sekä ympärivuorokautinen päivystys (huom. yhteistyövelvoite)
  - Palveluketjujen integraatio sopimusohjauksen keinoin
  - Monipuolisen sote-palveluiden tuotannon ja markkinoille pääsyn mahdollistaminen

Ehdotusten toteuttamiseen liittyvä valmistelu

- Käynnistettävä 1.1.2017
- Valtion ohjausyksikkö ja projektiorganisaatio yhteistyössä Valviran, THL:n ja Kelan kanssa

Valmistelutehtävät

1. Maakunnille suoritettavan valtionosuuden maksatusmalli
2. Laajan valinnanvapauden piiriin otettavista palveluista päättäminen
3. Väestövastuisen sosiaali- ja terveyskeskuksen korvausmalli
  - Tarvevakioitu kapitaatio
  - Lisärahoituskriteerit: laatu- ja vaikuttavuustavoitteet, terveys- ja hyvinvointipoliittisten tavoitteet
  - Kapitaatiokorvauksen laskentamalli perustuu THL:n kuntakohtaisiin valtionosuuslaskelmiin

Valmistelutehtävät

4. Muiden laajan valinnanvapauden piiriin otettavien palvelujen korvausmallit
5. Asiakasmaksujen vahvistaminen
6. Valinnanvapaus julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa
  - Yhtenäinen hinnoittelu tai maksimihinnat
7. Tuottajien hyväksyminen osallistumaan valinnanvapausjärjestelmään
8. Valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen mallisopimukset

Valmistelutehtävät

9. Sopimusten seuranta ja arviointia sekä asukkaiden valintoja tukevien tietojärjestelmien suunnittelu

- THL:n ylläpitämä Sosiaali-Hilmo
- Kelan ylläpitämä Kanta-arkisto
- THL:n Palveluhakemisto ja Palveluvakaa
- Palvelujen tuottajien tuotantokustannukset!
- Tarkemmat suunnitelmat: uudistusprojektin digitalisaatiota, ICT-palveluja ja tietohallintoa suunnitteleva valmisteluryhmä

10. Asukkaiden osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet

Selvityshenkilöryhmä

- Puheenjohtaja, professori Mats Brommels
- Vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Timo Aronkytö
- Ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja
- Professori Paul Lillrank
- Professori Kari Reijula

Kiitos!

